

Rasismeparagrafen

Mangler solide argumenter

Carl Müller Frøland

Idéhistoriker, forfatter og én av to initiativtagere bak oppropet "Fjern 'Rasismeparagrafen!'"

Psykologforeningens menneskerettighetsutvalg forsvarer igjen straffelovens "rasismeparagraf". Argumentasjonen er svak og peker i illiberal og diskriminerende retning.

Heidi Wittrup Djup, Nora Sveaass og Karl Eldar Evang (DSA) svarer på min kritikk i Psykologtidsskriftet 8. august. Også denne gang fremsetter de postulater snarere enn solide argumenter til forsvar for § 185.

Med støtte i en politirapport om et utvalg saker vedrørende såkalt hatkriminalitet skriver DSA: "Domstolens terskel for å dømme en ytring som ulovlig og straffbar er og skal være høy." Det er grunn til å sette spørsmålsteget ved denne påstanden med tanke på de mange domfellelsene etter denne paragrafen det siste tiåret, hvor rene meningsytringer ved en rekke tilfeller er blitt rammet. DSA trekker frem tre av dommene etter § 185, men forstår tydeligvis ikke at én av dem skiller seg klart fra de to andre.

To av dommene kan sies å omhandle trakassering, og derfor kunne man her ha benyttet strl. § 266 med hensyn til "skremmende eller plagsom opptreden." I begge tilfellene ble minoritetspersoner utsatt for uønsket oppmerksomhet gjennom utrop av flere negativt ladede ytringer. Den tredje dommen gjelder derimot rene meningsytringer. I kommentarfeltet under en Facebook-profil ble det fremsatt to ytringer som helt klart kan oppfattes som uttrykk for klassisk rasisme. Og mottageren av mannens meningsytringer var for øvrig ikke en hvilken som helst "kvinne, hvis far har afrikansk opprinnelse", slik DSA noe kryptisk formulerer det. Facebook-profilens eier var en profilert programleder i NRK, altså en offentlig person som i utgangspunktet bør tåle enda mer enn andre.

DSA påstår at "hatytringer" innskrenker minoriteters ytringsfrihet gjennom å skremme dem vekk fra den offentlige samtalen. Dette er et rent postulat; dokumentasjonen det henvises til, virker svært tynn.

Grunnloven åpner ikke for "gartnervirksomhet"

Ifølge DSA innskrenker i realiteten "hatefulle ytringer" minoritetspersoners ytringsfrihet. Psykologene viser til Grunnloven § 100 sjette ledd som lyder: "Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale." Dette leddet uttrykker det som kalles "infrastrukturkravet" som innebærer at staten skal utvikle og opprettholde en velfungerende offentlighet. Dette målet skal realiseres gjennom ulike positive tiltak – ikke gjennom inngrep i ytringsfriheten (som altså paragraf 100 skal verne), slik det er presisert av Stortinget (<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2003-2004/inns-200304-270/7/>). DSA kan dermed ikke støtte seg på paragraf 100 sjette ledd i sitt forsvar for statens bruk av negative tiltak, som anvendelsen av straffelovens § 185.

DSAs tilnærming er dessuten grunnleggende illiberal. Det de tar til orde for, er i praksis en "gartnerstat". I sin analyse av det nazistiske folkemord lanserte Zygmunt Bauman begrepet the gardening impulse - en lengsel etter renhet, en vilje til å "rense" samfunnet gjennom å fjerne "ugress",

det vil si mennesker som avvek fra en forestilt normalitet. DSA ønsker at staten skal gripe inn i den offentlige meningsbrytning og ”luke vekk” meningsmessig ”ugress” (såkalt hatefulle ytringer) for å gi plass til minoritetspersoners ytringer. En slik intervensjonsvirksomhet er ikke noe en liberal stat kan bedrive – det gir uhyggelige assosiasjoner til totalitær ”samfunnsrenselse”.

”Når spesifikke grupper plasseres nederst i et verdimeslig hierarki, kan hatytringer i sin ytterste konsekvens føre til grovere straffbare handlinger og vold”, hevder DSA. Ifølge dem innbefatter ikke ytringsfriheten ”devaluerende terminologi” og ”fiendtlig retorikk”. DSA fastslår: ”Hatkriminalitet oppstår ikke i et vakuum, men motiveres av fordommer og devaluering av andres menneskeverd.” Dette er upresise begreper. Hvem kan avgjøre om bestemte ytringer er ”devaluerende” eller ”fiendtlige”, eller om de fremmer fordommer? Også dommere vil ha store problemer med å foreta en tydelig grensedragning i slike tilfeller; det er da også et faktum at både høyesteretts- og lagdommere har vurdert § 185 som upresist formulert. De tre psykologene synes blinde for paragrafens iboende subjektivitet.

Terrorhandling og hatytringer

DSA trekker frem flere terroraksjoner som i deres øyne var motivert av minoritetsfiendtlige holdninger. Deres kategoriske kobling mellom voldshandling og ”hatytringer” er høyst tvilsom. Hvilke holdepunkter er det egentlig for å si at de nevnte terrorhandlingene var forårsaket, helt eller delvis, av bestemte meningsytringer fremsatt på forhånd?

Hvis vi skal følge DSAs logikk, må også andre typer terroraksjoner forklares med ”hatytringer”. Enten det dreier seg om marxistisk terror rettet mot ”kapitalister”, islamistisk terror rettet mot kristne eller om ekstremnasjonalistisk terror rettet mot politiske motstandere oppfattet som landssvikere, kan terroren føres tilbake til ”fiendtlig retorikk” som har ”devaluert” en bestemt samfunnsgruppe. Bør ikke da ”klassehat” mot kapitaleiere, islamistisk propaganda mot ”vantro” og landsvikanklager mot sosialdemokrater forbys?

Ingen av de tre nevnte gruppene beskyttes av § 185. Er det ikke også viktig å forebygge terroraksjoner mot grupper som ikke omfattes av paragrafen? Hvis svaret er ja, betyr det at enda flere rene meningsytringer vil rammes av denne bestemmelsen – og det vil ramme noe så demokratisk viktig som retten til å bedrive maktkritikk. Hvis svaret er nei, står vi overfor gruppeselektiv forskjellsbehandling av norske borgere – altså en type diskriminering, slik selve paragrafen allerede legger til rette for.

§ 185 utgjør en hengemyr av problemer, både logisk og etisk. Det er overraskende at medlemmer av Psykologforeningens menneskerettighetsutvalg ignorerer dette.